

Katarzyna Boratyńska

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

**BANKRUCTWO PRZEDSIĘBIORSTW AGROBIZNESU
ORAZ GOSPODARSTW ROLNICZYCH ZLOKALIZOWANYCH
NA OBSZARACH PERYFERYJNYCH¹**

*THE BANKRUPTCY OF AGRIBUSINESSES AND FARMS LOCATED
IN PERIPHERAL AREAS*

Słowa kluczowe: agrobiznes, bankructwo przedsiębiorstwa, obszary peryferyjne

Key words: agribusiness, company bankruptcy, peripheral area

Abstrakt. Celem artykułu było określenie przyczyn bankructwa wybranych przedsiębiorstw agrobiznesu oraz gospodarstw rolniczych zlokalizowanych na obszarach peryferyjnych. Przeanalizowano czynniki, które mogą wpływać na zagrożenie upadłością przedsiębiorstw branży browarniczej. Zarządzający browarami wskazywali, iż zbyt wysoki poziom podatku akcyzowego może spowodować obniżenie wpływów budżetowych, jak również efektywności produkcji i sprzedaży w badanych przedsiębiorstwach. Na podstawie przeglądu literatury można stwierdzić, iż na decyzję rolnika o wygaszeniu działalności wpływ mają głównie następujące czynniki: nieopłacalność produkcji, brak następców, brak środków finansowych oraz jego zaawansowany wiek.

Wstęp

Na zagrożenie bankructwem wpływa m.in. sytuacja i perspektywy branży, w której funkcjonuje przedsiębiorstwo, jak również koniunktura panująca w regionie. W sytuacji recesji w branży i regionie wzrasta liczba bankructw, czego następstwem jest zwiększenie podaży składników majątku likwidowanych podmiotów, co z kolei przekłada się na zmniejszenie się ich cen oraz wydłużenie procesu likwidacji. Zdaniem Mączyńskiej doprowadzenie do upadłości likwidacyjnej powinno być ostatecznością, ponieważ z taką formą upadłości związane są szczególnie wysokie koszty, w tym koszty zewnętrzne (*externalities*), głównie społeczne. Jednym z następstw upadłości i likwidacji przedsiębiorstw jest wzrost bezrobocia, tak więc i wydatków na zasiłki dla bezrobotnych [Bankructwo czy... 2010]. Należy wskazać na niewielką liczbę prowadzonych w Polsce postępowań układowych i naprawczych. Niewątpliwie zwiększenie liczby pozytywnie zakończonych procesów naprawy oraz restrukturyzacji przedsiębiorstw mogłoby przyczynić się do obniżenia kosztów społecznych.

Celem artykułu było określenie przyczyn bankructwa przedsiębiorstw agrobiznesu (na przykładzie branży browarniczej) oraz gospodarstw rolniczych zlokalizowanych na obszarach peryferyjnych.

Material i metodyka badań

W artykule wykorzystano dane empiryczne pochodzące z wywiadu kierowanego przeprowadzonego z przedstawicielami 7 browarów, w tym Prezesami Grupy Żywiec S.A. oraz Kompanii Piwowarskiej S.A. Część danych dotyczących bankructw przedsiębiorstw według województw pochodziła z raportów Coface. Za regiony peryferyjne przyjęto obszar obejmujący pięć województw wschodniej Polski: lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie oraz warmińsko-mazurskie. Dokonano przeglądu literatury na temat ograniczania lub zaniechania produkcji rolniczej we wschodniej Polsce (Podlasie, Karpaty Polskie). W artykule wykorzystano następujące metody badawcze: analizę, syntezę, indukcję, dedukcję. Przy opracowywaniu wyników posłużono się metodą opisową, tabelaryczną oraz graficzną.

---

¹ Artykuł przygotowany w ramach projektu pt. „Przyczyny bankructwa przedsiębiorstw w wybranych branżach przemysłu spożywczego” sfinansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki przyznanych na podstawie decyzji numer DEC-2011/01/B/HS4/00841.

Wyniki badań

Cechy obszaru peryferyjnego w kontekście bankructw przedsiębiorstw

Pojęcie peryferyjności obszaru (regionu) łączy się z pojęciem dystansu, odmienności, zależności. W tradycyjnym ujęciu peryferyjności uwypukla się czynniki o charakterze przestrzennym – niekorzystne położenie geograficzne, odległość od regionów centralnych. Region peryferyjny traktowany jest w tym ujęciu jako obszar charakteryzujący się zespołem niekorzystnych cech w porównaniu z regionami centralnymi. Ze względu na siłę oddziaływania cechy te można podzielić na [Olechnicka 2004]:

- sprawcze – bezpośrednio dotyczące peryferyjności: duże koszty transportu będące rezultatem odalenia od głównych skupisk ludności i głównych obszarów aktywności ekonomicznej oraz niska jakość infrastruktury technicznej, brak korzyści związanych z funkcjonowaniem aglomeracji m.in. zewnętrznych korzyści skali;
- zależne – wynikające bezpośrednio z cech sprawczych: wysokie koszty zaopatrzenia w usługi, niewielki wpływ na decyzje władz rządowych, słabo rozwinięty sektor B+R, niski poziom innowacyjności i przedsiębiorczości;
- towarzyszące – pośrednio wiążące się z cechami sprawczymi: mała gęstość zaludnienia, zależność gospodarki regionu od sektora pierwotnego, słabo rozwinięta lokalna infrastruktura instytucjonalna i słabe powiązania z otoczeniem zewnętrznym.

Regiony peryferyjne cechuje z reguły mało zróżnicowana struktura produkcyjna, z dużym udziałem produkcji tradycyjnej, pracochłonnej, narażonej na konkurencję z krajów o niższych kosztach produkcji. Obszary peryferyjne charakteryzują się niedostatecznym rozwojem sektora B+R oraz niskim poziomem innowacji. Rozwój innowacji odbywa się przez ich adaptowanie z regionów centrum. Trwałość dystansu rozwojowego jest problemem głównie z punktu widzenia obszarów aktywizowanych (mniej rozwiniętych), ale może także obniżać dynamikę całej gospodarki [Meredyk 2007].

Za regiony peryferyjne w Polsce uznaje się obszar obejmujący pięć województw wschodniej Polski: lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie oraz warmińsko-mazurskie (regiony te odpowiadają regionom NTS 2 w nomenklaturze UE). Jest to pięć regionów zaliczanych do najbiedniejszych w UE, bowiem produkt krajowy brutto na mieszkańca mierzony paritetem siły nabywczej, w żadnym z nich nie przekracza obecnie 40% średniej UE. Województwa te stanowią zwarty przestrzennie obszar, stanowiący

Tabela 1 Liczba i dynamika bankructw przedsiębiorstw według województw w Polsce

Table 1. The company bankruptcies number and index in Poland, by voivodship

Województwo/ Voivodship	Liczba bankructw/ Number of bankruptcies				Dynamika 2007=100/ Index
	2007	2008	2009	2010	
Mazowieckie	96	91	118	134	140
Śląskie	67	63	104	93	139
Dolnośląskie	42	44	86	77	183
Zachodniopomorskie	27	34	59	58	215
Wielkopolskie	19	15	45	54	284
Małopolskie	21	20	53	52	248
Kujawsko-pomorskie	28	20	47	42	150
Łódzkie	16	14	34	26	163
Warmińsko-mazurskie	25	24	23	25	100
Podkarpackie	21	18	30	23	110
Pomorskie	18	12	18	21	117
Lubelskie	32	29	34	17	53
Opolskie	9	6	3	11	122
Świętokrzyskie	11	10	11	8	73
Lubuskie	9	7	20	7	78
Podlaskie	6	4	6	7	117
Total	447	411	691	655	147

Źródło: opracowanie własne na podstawie Coface 2009, 2011
Source: own study based on Coface 2009, 2011

32% powierzchni Polski, na którym mieszka niecałe 22% mieszkańców kraju, którzy tworzą około 16% PKB. Podstawowym problemem tego makroregionu jest bardzo niski poziom spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej [Strategia rozwoju... 2008].

Na tle powyższych rozważań zaprezentowano dane dotyczące skali upadłości przedsiębiorstw w układzie przestrzennym.

W tabeli 1 przedstawiono liczbę i dynamikę upadłości przedsiębiorstw według województw. W latach 2007-2010 największa liczba upadłości miała miejsce w następujących województwach: mazowieckim, śląskim, dolnośląskim, zachodniopomorskim. Warto podkreślić, iż są to województwa, w których funkcjonuje duża liczba podmiotów gospodarczych. Najmniejsza liczba upadłości miała miejsce w województwach podlaskim oraz lubuskim. Wynika to z faktu, iż są to regiony charakteryzujące się stosunkowo słabym rozwojem społeczno-gospodarczym i małą liczbą jednostek gospodarczych.

Przyczyny bankructwa przedsiębiorstw agrobiznesu zlokalizowanych na obszarach peryferyjnych

Gospodarka żywnościowa i przemysł spożywczy w Polsce są jednymi z ważniejszych sektorów gospodarki narodowej i działów przemysłu. W 2009 r. przemysł spożywczy wytwarzał około 4% PKB, ponad 18% produkcji sprzedanej, a zatrudnionych w nim było około 16% pracowników. Działo na nim około 18 000 podmiotów. Na rynku europejskim jest on także liczącym się producentem żywności i napojów [Chechelski, Judzińska 2011]. Zarówno w latach poprzedzających, jak i w czasie kryzysu można zaobserwować wiele zagrożeń dla gospodarki żywnościowej.

Według Kowalczyka [2009] agrobiznes charakteryzują cechy właściwe tylko dla tego podsystemu gospodarki, które określają nie tylko jego specyfikę, lecz także skłonność do rozwoju i upadłości tworzących go podmiotów gospodarczych. Znaczna liczba cech typowych dla agrobiznesu w istocie wynika ze specyfiki i odmienności samego rolnictwa od pozostałych ogniw agrobiznesu, a także od sektorów poza agrobiznesem.

W przypadku przedsiębiorstw przemysłowych zlokalizowanych w woj. warmińsko-mazurskim najważniejszą przyczyną upadłości było nadmierne zadłużenie. Utrata płynności finansowej uplasowała się na czwartej pozycji w hierarchii. Charakterystyczne dla tej grupy przedsiębiorstw były dwie przyczyny: nieodpowiednia struktura finansowania majątku firmy oraz nadmierna baza produkcyjna przedsiębiorstwa w stosunku do poziomu sprzedaży. W przypadku przedsiębiorstw produkcyjnych większość przyczyn miała endogeniczny charakter [Czeszejko-Sochacki 2007].

Z badań prowadzonych przez autorkę wynika, iż najczęściej bankructw ma miejsce wśród następujących branż przemysłu spożywczego: mięsnej, zbożowo-młynarskiej, browarniczej (głównie małe podmioty) i cukrowniczej. Część przedsiębiorców bankrutuje generując wysokie koszty społeczne. Przykładem może być m.in. likwidacja: Zakładów Mięsnych „Anhed” w Dąbrowie Białostockiej, Przedsiębiorstwa „Nowa” w Białymstoku, Cukrowni w Łapach, Browaru Północnego w Suwałkach, Browaru w Braniewie.

W czasie kryzysu finansowego przedsiębiorstwa coraz częściej opóźniają realizację zobowiązań, następuje pogorszenie, a nawet utrata płynności finansowej. Wiele firm wykazuje trudności z pozyskaniem środków na finansowanie działalności, a te które zaciągnęły kredyty inwestycyjne mają trudności z ich spłatą. Sytuacja taka ma miejsce np. w branży mięsnej. Trudna kondycja finansowa powyższej branży związana jest również z zakończonym w 2009 r. okresem przejściowym, w którym polskie przedsiębiorstwa powinny dostosować się do wymogów UE. Procesy dostosowawcze związane były z ponoszeniem dużych nakładów inwestycyjnych. Czynniki te powodują wzrost zagrożenia podmiotów bankructwem. Widoczny jest już proces oczyszczania rynku z nieefektywnych przedsiębiorstw, co przyczyni się do konsolidacji i wzrostu wydajności branży mięsnej.

Zarządzający przedsiębiorstwami do głównych zagrożeń funkcjonowania browarów zaliczyli: konkurencję, restrykcje reklamowe, podatki. Poziom podatków ma dla branży piwowarskiej istotne znaczenie jako czynnik, który może zagrażać kontynuacji działalności. Z przeprowadzonych badań wynika, iż wysokie obciążenia fiskalne są czynnikiem znacznie ograniczającym konkurencyjność polskich browarów w warunkach otwarcia granic po przystąpieniu Polski do UE [Boratyńska 2010].

W okresie przed kryzysem finansowym postępująca konsolidacja przedsiębiorstw spowodowała, że ze względu na koszty i logistykę zamykano mniejsze zakłady. Warto przeanalizować w tym zakresie przemysł piwowarski. Grupa Żywiec S.A. zlikwidowała po fuzji z Brewpole (producent m. in. EB) trzy z ośmiu browarów. W 2003 r. do Kompanii Piwowarskiej S.A. należały dwa zakłady, które miały optymalne zdolności produkcyjne po 5 mln hl każdy. Kompania Piwowarska S.A. w 2003 r. wykupiła białostocki browar Dojlidy, natomiast jeden browar został zamknięty. W Grupie Carlsberg Okocim S.A. od 2001 r. działały trzy browary, dwa zostały zlikwidowane. W Grupie Brau Union Polska Sp. z o.o. zamknięto dwa browary. W każdej z badanych grup zlikwidowane zostały przedsiębiorstwa posiadające najniższe moce produkcyjne.

Ważnym etapem zmian w Grupie Żywiec była redukcja kosztów. Przyczyną likwidacji w 2001 r. zakładu w Gdańsku, a w 2002 r. w Braniewie była nierentowność. Maszyny z Braniewa i Gdańska (m.in. nowoczesna linia rozlewnicza i unitanki) zostały wywiezione i zamontowane w innych browarach grupy. Prezes Zarządu, uzasadniając decyzje o zamknięciu browarów w Gdańsku i Braniewie, zwrócił uwagę na skalę produkcji. Nawet gdyby w Braniewie produkcja była na najwyższym możliwym poziomie – 700 tys. hl rocznie, to i tak browary te nie byłyby konkurencyjne, jeżeli chodzi o koszty w przeliczeniu na 1 hl piwa. Drugim czynnikiem decydującym o przetrwaniu browaru jest wielkość sprzedaży w najbliższej okolicy. Elbrowery miało trzy zakłady w niewielkiej odległości od siebie, ale w rejonie, gdzie udział żywna na rynku był większy niż średnio na obszarze słabo zaludnionym. Utrzymywanie produkcji w zakładzie w Braniewie oznaczało 15 mln zł rocznych strat dla Grupy. Decyzja ta przyczyniła się do zmniejszenia kosztów produkcji oraz dostosowania mocy produkcyjnych do potrzeb rynku. Wymagało to także restrukturyzacji zatrudnienia.

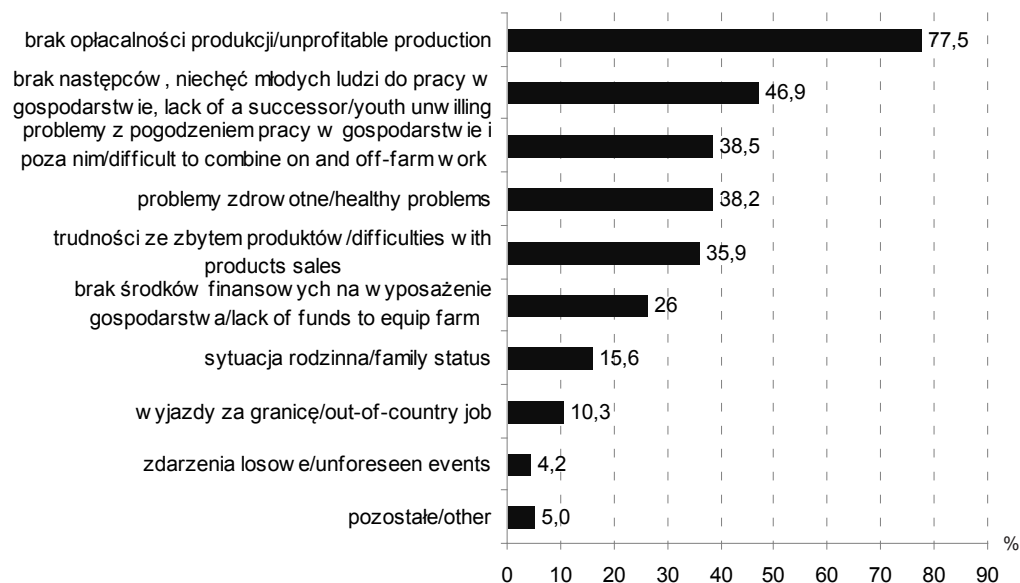
Bankructwo przedsiębiorstwa piwowarskiego to nie tylko koszty dla właścicieli, firm kooperujących, ale także całej gospodarki (np. konieczność wypłat zasiłków dla bezrobotnych). Ponadto, warto zwrócić uwagę na negatywne konsekwencje spowodowane bankructwem browaru dla budżetu państwa, tzn. zmniejszenie dochodów podatkowych (podmiot, który zbankrutował zaprzestaje płacenia podatków).

Przyczyny bankructwa gospodarstw rolniczych zlokalizowanych na obszarach peryferyjnych

W celu lepszego zobrazowania problemu badawczego przedstawiono wybrane wyniki badań dotyczące upadłości ekonomicznej, wyrażającej się głównie przez zaniechanie bądź ograniczanie produkcji gospodarstw rolniczych zlokalizowanych na terenie Polski wschodniej.

Procesy recesywne w rolnictwie mają przebieg znacznie głębszy, można wręcz określić je jako wieloaspektową dezagrarnizację. Według Musiała [2009] w rolnictwie (a nawet w agrobiznesie) występuje niedobór kapitału, dlatego brak jest znaczących inwestycji. Z badań nad upadłością ekonomiczną gospodarstw zlokalizowanych na terenie Karpat Polskich przeprowadzonych przez Wojewodzica [2010] wynika, iż przyczyny ograniczenia² i zaniechania działalności gospodarstw występują zarówno w sferze ekonomicznej, jak i socjologicznej. Do czynników ekonomicznych, które miały największe znaczenie zaliczono brak opłacalności produkcji, trudności ze zbytem produktów oraz brak środków finansowych na wyposażenie gospodarstwa. Wśród czynników socjologicznych wskazywano najczęściej na brak następców, niechęć młodych ludzi do pracy w rolnictwie, problemy z łączeniem pracy w rolnictwie i poza nim, jak również zdrowotne. Niewielki był odsetek respondentów w tym regionie, którzy jako przyczyny zaniechania i ograniczania produkcji wskazywali zdarzenia losowe i wyjazdy za granicę (rys. 1).

W odniesieniu do ostatniej analizowanej przyczyny, czyli wyjazdów za granicę jako czynnika powodującego wygaszenie działalności gospodarstw, warto przytoczyć wyniki badań w tym zakresie, dotyczące Podlasia. Z badań przeprowadzonych przez Klepackiego oraz Klepacką [2011], dotyczących procesów depopulacji oraz przemian społeczno-gospodarczych regionu północno-wschodniej Polski wynika, iż w latach 1946-2009 obszary te ulegały ciągłemu zjawisku wyludniania, zarówno na skutek migracji wewnętrznych (krajowych), jak i zewnętrznych (zagranicznych). Według statystyk w 2006 r. nastąpił gwałtowny wzrost emigracji zagranicznych, osiągając poziom 22% w wschodniej Polsce (w centralnej Polsce 27%, w zachodniej Polsce 23%).

Rysunek 1. Przyczyny ograniczania i zaniechania produkcji (odsetek respondentów)

Figure 1. The reasons for limiting or terminating production (in percent of respondents)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Wojewodzic 2010

Source: own study based on Wojewodzic 2010

² Badania te Autor przeprowadził na przykładzie gospodarstw powiatu wadowickiego ograniczających produkcję. Za gospodarstwa ograniczające produkcję lub te, które już jej zaniechały uznać można na tym terenie ok. 70% gospodarstw o powierzchni powyżej 1 ha.

Klepcka i Klepacki [2011] wykonali również studium przypadku wsi Klepacz zlokalizowanej na Podlasiu. Na podstawie przeprowadzonej analizy wykazali, iż we wspomnianej wsi następowały procesy „zanikania” skupisk ludzkich. Z powyższych badań wynika, iż następuje zanikanie wsi przez opuszczanie coraz większej liczby siedlisk, co przyczynia się do przekształcania wsi produkcyjnej w wieś produkcyjno-rekreacyjną.

Procentowy ubytek gospodarstw rolnych we wsi Klepacz na Podlasiu w 2010 r. w stosunku do 1948 r. wyniósł 73% a tendencja „zanikających” gospodarstw (na podstawie przeprowadzonej prognozy w 2010 r.) w najbliższych 10 latach nie powinna ulec drastycznym zmianom. Następuje zwiększenie powierzchni gospodarstw rolnych zarówno przez zakup ziemi, jak i jej dzierżawę, która w przyszłości może doprowadzić do wyłączności gospodarowania na obszarze wsi Klepacz przez lidera. Hipotetycznie istnieje możliwość, iż w przyszłości gospodarz-lider, wykupi i/lub przejmie część gruntów rolnych gospodarstw, które są nierozwojowe, ze względu na brak następców [Klepcka, Klepacki 2011].

Fałkowski i współautorzy [2011] przeprowadzili badania w 395 gospodarstwach, w tym w 66, które zaprzestały produkcji i sprzedaży mleka po 2001 r., zlokalizowanych w województwie warmińsko-mazurskim i podlaskim. Na podstawie stworzonego modelu logitowego stwierdzono, iż na decyzję o zaprzestaniu działalności istotny wpływ miały następujące czynniki: wielkość stada, dostęp do określonych środków produkcji, wiek oraz umiejętności rolnika. Wśród czynników decydujących o zaprzestaniu sprzedaży mleka 30% badanych rolników wskazała na niską opłacalność produkcji. Kolejnym czynnikiem, który wybrało 21% badanych był brak środków na inwestycje, dla 13% problemem był zaawansowany wiek i brak następców. Norm jakości określonych przez mleczarnie nie spełniało 12% badanych.

Wnioski

1. Sektor agrobiznesu charakteryzują cechy, które m.in. określają skłonność do rozwoju i bankructwa tworzących go podmiotów gospodarczych.
2. Przedstawiciele branży piwowarskiej wskazywali, że podwyższanie poziomu podatku akcyzowego może być czynnikiem zagrażającym funkcjonowaniu browaru, podkreślając dość liczne, szczególnie wśród grupy małych i średnich browarów dotychczasowe bankructwa przedsiębiorstw tej branży.
3. Znaczna część gospodarstw rolniczych położonych na obszarach peryferyjnych wschodniej Polski (Karpaty, Podlasie) utraciła bądź utraci w najbliższej przyszłości funkcje produkcyjne, co należy uznać za przejaw recesywnych zachowań gospodarstw rolniczych.
4. Na podstawie wykonanych studiów literaturowych można stwierdzić, iż do głównych przesłanek zaniechania działalności rolniczej zaliczono przede wszystkim: niską opłacalność produkcji, brak następców, brak środków na modernizację, jak również zaawansowany wiek rolnika.

Literatura

- Bankructwo czy upadłość? 2010: Dyskusja redakcyjna. uczestnicy dyskusji: E. Mączyńska, K. Pietraszkiewicz, M. R. Pietrzak, M. Stepniewski, A. Herman (red.). *Kwartalnik Nauk o Przedsiębiorstwie*, 4(17), 5, 10.
- Boratyńska K.** 2010: Poziom obciążen podatkowych a zagrożenie bankructwem przedsiębiorstw piwowarskich. *Zeszyty Naukowe SGGW Ekonomia i Organizacja Gospodarki Żywnościowej*, 82, 37.
- Chechelski P., Judzińska A.** 2011: Wpływ kryzysu na polski przemysł spożywczy. Komunikaty, Raporty, Ekspertyzy, 552, IERiGŻ-PIB, Warszawa, 8.
- Czeszejko-Sochacki M.** 2007: Przyczyny upadłości przedsiębiorstw z rejonu województwa warmińsko-mazurskiego w latach 1999-2004. [W:] *Ekonomiczne i prawne aspekty upadłości przedsiębiorstw* (red. B. Prusak). Difin, Warszawa, 35.
- Falkowski J., Malak-Rawlikowska A., Milczarek-Andrzejewska D.** 2011: Dairy supply chain modernisation in Poland – what about those not keeping the pace?, 111 EAAE-IAAE Seminar ‘Small Farms: decline or persistence’. 26th-27th June 2009, University of Kent, Canterbury, UK, [www.ageconsearch.umn.edu/handle/5285], [www.purl.umn.edu/52854], *Eur. Rev. Agric. Econ.* (2011), doi: 10.1093/erae/jbr046, odczyt 5.01.2012.
- Klepcka A.M., Klepacki B.** 2011: Procesy „zanikania” skupisk ludzkich na przykładzie wsi Klepacz na Podlasiu w latach 1948-2010. *Rocz. Nauk. SERiA*, t. XIII, z. 3, 117-121.
- Klepacki B., Klepcka A.M.** 2011: Procesy depopulacji regionu Północno-Wschodniej Polski na przykładzie powiatu siemiatyckiego. *Rocz. Nauk. SERiA*, t. XIII, z. 1, 177-182.
- Kowalczyk S.** 2009: Przyczyny upadłości firm agrobiznesu. [W:] *Meandry upadłości przedsiębiorstw. Klęska czy druga szansa* (red. E. Mączyńska). SGH, Warszawa, 116.
- Meredyk K.** 2007: Kapitał i mechanizm tworzenia kapitału na obszarze aktywizowanym. [W:] *Mechanizm rozwoju gospodarczego obszarów peryferyjnych* (red. K. Meredyk). Wyd. Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok, 9-10.
- Musiał W.** 2009: Rozważania nad upadłością gospodarstw rodzinnych w Polsce. *Wiś i Rolnictwo*, 1(142), 55.
- Olechnicka A.** 2004: Regiony peryferyjne w gospodarce informacyjnej. Wyd. Scholar, Warszawa, 58.
- Report of Coface – bankructwies in Poland in 2008. 2009: Coface. Warszawa, s. 1-4 [www.coface.pl/CofacePortal/ShowBinary/BEA%20Repository/PL/pl_PL/documents/20090112_Inf_Pras_upadlosci_caly_2008], odczyt 25.01.2011.

Report of Coface – bankructcies in Poland in 2010. 2011: Coface. Warszawa, 1-6. [www.coface.pl/CofacePortal/Show-Binary/BEA%20Repository/PL/pl_PL/documents/Raport_Coface_upadlosci_caly_2010], odczyt 25.01.2011.
Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020, Dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 30 grudnia 2008 r., Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, 3. www.porpw.parp.gov.pl/files/112/146/405/8783.pdf], odczyt 1.04.2012.

Wojewodziec T. 2010: Zjawiska schyłkowe w gospodarstwach osób fizycznych i prawnych na obszarze Karpat Polskich. [W:] Sytuacja ekonomiczna gospodarstw z terenów górskich i podgórszych. Ekonomiczne i społeczne uwarunkowania rozwoju polskiej gospodarki żywnościowej po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej IERiGZ-PIB, 185, 70.

Summary

This paper examines reasons for agribusinesses enterprises and farm bankruptcy in peripheral areas. In addition, the discussion includes factors accelerating bankruptcies of breweries. The summary of opinions of bankrupt company managers opinions suggests that excessive fiscal burden (e.g., excise tax) are a tremendous factor limiting breweries development. On the one hand, excessive fiscal impact could decreasing tax revenues, on the other hand, it can lead to production and sales effectiveness reduction, and, therefore, creates a bankruptcy threat. The literature review shows that decision to quit farming is dependent on the low production profitability, lack of successors or financial resources and farmer's age.

Adres do korespondencji:

dr Katarzyna Boratyńska
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
Katedra Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw
ul. Nowoursynowska 166
02-787 Warszawa
tel. (22) 593 42 31
e-mail: katarzyna_boratyńska@sggw.pl